

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGO
ANO XLI
Nº 1054
De novembro a
decembro de 2023
Benia quen constrúe
a paz!

Paz dende abaixo. Soño e esperanza do Nadal

A foto que fala

«Decembro é tempo de nacemento. Na foto, o belén de Begonte, que o pasado ano cumpriu medio século e recibiu máis de 40 000 visitantes.»

O trasno

Daniel López Muñoz

Nadal contracultural

©Foto: Europa Press: <https://efe.com/mundo/2023-10-20/parir-gaza-bombardeos-israel/>

Uns ninguéns
uns sen teito
en terra allea
des-acollidos
desacougados
ela preñada
(sen cobertura sanitaria
e el xurando en arameo.)

Clandestinos
servos no Imperio
pailáns na vila
prófugos de Antipas
do antipático
do mata nenos
servil co de arriba
brutal co de abaixo.

Un cortelliño
parir ao cuberto
a burra que ornea
o boi fai de estufa
e unha avelaiona
que laia na noite.

E rondan pastores
queixo, mel e pan
teñen mala sona
viven a xornal.
("Vinde pastoriños, vinde
vinde con pandeiro e gaita
que un meniño moi riquiño
naceu hoxe na montaña".)

E uns magos estraños
traza de estranxeiros,
falan babilonio,
que tipos tan raros
á esculca de estrelas
por fóra do Templo
da ortodoxia enteira.

Mais ven no naipelo
e ven na muller
e ven no cortello
e ven nos pastores
no leite e no mel
e ven na esperanza
e ven na tenrura
impugnando o Imperio
a estrela máis guapa
un sinal do ceo.

E a avelaioana
que xa non máis laia
con dúas ás de anxo,
cousa extraordinaria,
na trabe da corte
arreplúmase e fala:

"Deixaivos de andrómenas,
xente queridiña
e cantemos claro
esta panxoliña:

*O Deus dos cen nomes
só ten gloria arriba
se hai paz e tenrura
(xustiza e dereitos)
aquí nas baixuras..."*

©Foto: <https://www.montedematama.org/?q=node/79>

“Deixádevos estar” (Carta de aninovo aos salvapatrias)

Señores e señoras de brazo en alto e impasible ademán
(e señores e señoras que non o levantades, pero comprendedes o “malestar” dos
que o levantan):

Queremos aproveitar esta ventá de bos sentimentos que é o Nadal e de bos propósitos que é o aninovo para facervos, desde esta humilde revista, un rogo: “Non nos salvedes, por favor”. Non nos salvedes máis. É moito esforzo pola vosa parte e moito sufrir pola parte dos demais. Non vos molestedes. Relax. Baixade o brazo, respirade fondo. Anotádevos a ioga.

Veredes, aínda estamos ocupados desenterrando e identificando cadáveres nas cunetas. Foi moita “salvación” toda xunta aquela de hai noventa anos. Si, queda lonxe, e a esa xente nova que berra e tira cousas nas rúas para reverter esta “ditadura democrática” de 2023 débenlle faltar datos. Porque agora xa temos cifras e nomes dos paseados naquela patria salvada. Agora sabemos que oito de cada dez vítimas da “salvación” franquista en Galicia foron *paseadas*. Que só entre 1936 e 1939, hai rexistradas 4447 mortes extraxudiciais e 1087 penas de morte executadas. Só en Galicia.

A historia pódese maquiar, reler, edulcorar e xustificar botando man, por exemplo, de actos de barbarie do bando oposto, pero cada morte extraxudicial –ou, como a de Alexandre Bóveda, “xudicial” por un tribunal militarizado do “novo estado salvador”– clama á terra e ao ceo. Si, “fóiselles a man”, tedes que recoñecelo. As salvacións sábense como comezan, pero non como rematan. Ou si.

Sabemos que hai forzas que se din democráticas que vos dan impulso e gasolina. Falan de que hai un goberno ilexítimo, ilegal. Unha coñecida lideresa da *dereita democrática* sostén que isto é unha ditadura; o “líder moderado” que deu o soñado salto da *política rexional galega* á española chámalle “fraude electoral” –igualiño ca Donald– e o líder da dereita á dereita da dereita está con vós a pé de rúa e di que xa estamos en pleno “golpe de Estado”, que hai que parar.

E claro. Acéndesevos o sangue. *Sangre roja y española*, para defender a democracia e a Constitución de tanto fraude, tanta ditadura, tanto golpe de Estado. E defendela a tope. Enarborando bandeiras e cantando himnos franquistas, falanxistas, hitlerianos e dos terzos de Flandres. E rezando o rosario, para completar a postal, implorando, coma daquela, o nome de Cristo, sen que importe demasiado quen foi e cales foron as causas de Xesús, o galileo.

Así que, o dito. Reiteramos. Deixádevos estar. Parade quietiños. Danos moita, moita preguiza que nos volvedes a salvar.

Saúdos democráticos e feliz e acougado 2024

Non nos salvedes,
por favor. Non vos
molestedes. Baixade o
brazo, respirade fondo.
Anotádevos a ioga.

Vivimos outra eclosión reaccionaria

Predicar da española que é unha “democracia plena” paréceme un tecnicismo, no sentido de que responde a unha clasificación convencional, ideada polo semanario *The Economist*, que, baseándose en sesenta indicadores, tenta medir dalgún xeito a calidade democrática dos Estados.

En realidade, paréceme que a democracia española, froito dun consenso para transitar da ditadura á democracia sen violencia política, segue a ser un sistema democrático en “eterna” transición, pexado polo xene herdado e vivo do franquismo. Xene constitutivamente reaccionario, segundo o concepto de *reacción* que define o profesor José Luis Rodríguez Jiménez como aquel pensamento “*que intenta revivir o pasado mediante unha visión máis mítica ca real e no que se fan presentes sentimentos de intolerancia, a denuncia de escuras conspiracións que non existen máis ca no maxín dos seus autores, o recurso a formulacións maniqueas, negando a posibilidade de existencia a calquera posición intermedia entre o mal absoluto e o ben absoluto, e a exaltación dunha determinada visión da relixión en oposición ao cultivo das ciencias naturais e ao desenvolvemento científico-tecnolóxico*».

Este xene explicaría, polo menos en boa parte, que a democracia española leve practicamente medio século sen lograr ningunha reforma substancial da Constitución, reaccionariamente sacralizada, malia os substanciais cambios económicos, sociais, xeracionais, tecnolóxicos e culturais que se van sucedendo e que a carta magna descoñece. E, con toda evidencia, explica o traballo e mesmo o esforzo que se precisan para establecer por lei o recoñecemento de calquera novo dereito ou a regulación de calquera nova situación que se produza.

Todo avance é lento, moitas veces morno, e sempre esperta esas oposicións virulentas tan propias da reacción. Pero deseguido, é doado comprobar que as maiorías sociais os asumen con total normalidade e que incluso as mesmas xentes que os combateron con furia intégranos nas súas propias vidas con avergoñado anonimato e/ou contraditoria naturalidade. Todo isto sucedeu, por exemplo, coa lei do divorcio, a lei reguladora do aborto, a lei do matrimonio homosexual e un longo etcétera.

Hoxe asistimos a unha nova eclosión da máis dura reacción ante o intento de reconducir ao espazo do diálogo, da negociación e do acordo; é dicir, ao espazo democrático da política, a solución ou a saída de conflitos irredentos e nidiamente políticos, como son o catalán, vasco ou

España é
un sistema
democrático
en eterna
transición

galego, na procura dunha fórmula mellor, estable e seguramente diversa de convivencia, pacífica e virtuosa das diversas nacións e rexións que constitúen o Estado español.

O desaforado enfrontamento inspirado e promovido polas dereitas, cada unha no seu papel de instigadora ou de executora, revela a presenza activa dese xene reaccionario, verdadeiro cancro da nosa democracia “plena”. É a reacción pura e dura que asenta “nunha visión máis mítica ca real”, en “sentimentos de intolerancia” e actitudes violentas, en paranoias de “escuras conspiracións inexistentes”, nese diabólico maniqueísmo dos españois bos e os antiespañois malos, nos agoiros da catástrofe nacional e nunha mórbida nostalgia daquela España “Una, grande y libre”.

Trátase do rexurdimento periódico dun xene reaccionario que non acada maiorías, de momento, pero que sobrevive e sempre minora, se non paraliza, o “natural” desenvolvemento democrático.

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago, xornalista

IRIA

Cambian os marcos

Había moitos incentivos para que non chegasen a un novo pacto. O **BNG** xa se tiña queixado de que non se cumpriu todo o asinado na pasada lexislatura. Por outra banda, tampouco axudaban os antecedentes próximos, o seu deputado no Congreso, **Néstor Rego**, non foi precisamente un dos socios centrais do Goberno de coalición. E, sobre todo, a investidura de **Sánchez** xa non dependía do voto dos nacionalistas galegos, unha vez que se conseguiu o de cataláns e vascos. Que Rego non fose indispensable, puido ser un bo motivo para non chegar a un acordo para os socialistas. En pleno lanzamento do seu novo candidato á presidencia da Xunta, **Xosé Ramón Gómez Besteiro**, non eran poucas as voces no **PSdeG** que preferían diferenciarse do Bloque. Afortunadamente, socialistas e nacionalistas preferiron destacar os seus puntos de encontro e, a poucos meses das eleccións galegas, mandaron a mensaxe de que algo semellante se pode acadar aquí. A imaxe de unidade que deron **Ana Pontón** e **X. R. Gómez Besteiro** é un activo electoral. Así o deberon percibir o presidente **Rueda** e o **PPdeG**, que criticaron con dureza o pacto.

O acordo PSOE-BNG privilexia as actuacións no tecido económico e social, que non é pouco, pero non vai ser suficiente para abordar o marco no que se van desenvolver os comicios galegos. As nosas eleccións van estar determinadas pola tensión entre os que defenden unha España **plurinacional**, fronte aos partidarios da **“nación única e homoxénea”**. A cuestión territorial condicionará todo o demais. Este marco coloca todos os partidos galegos diante dunha situación inédita.

O **PPdeG** vai ter difícil facer convivir a súa tradicional ‘galeguidade’, un dos seus grandes activos, co españolismo máis extremista no que está instalado no **PP**. E non digamos tentar dar unha imaxe de autonomía de Alfonso Rueda, coa previsible presenza abafante de **Núñez Feijóo**, que é o que máis necesita unha vitoria clara en Galicia; perder a Xunta sería un golpe case definitivo para a súa autoridade no Partido Popular.

Os tres partidos da maioría no Congreso, **BNG**, **PSdeG** e **Sumar**, terán unha vantaxe e unha responsabilidade: poderán presentar a alternativa progresista como a proposta “central”, un punto de encontro para a maioría do país, mesmo para os votantes populares. Pero esta alternativa necesaria precisa que os tres sexan conscientes do que está en xogo neste momento. Terán que xestionar con *sentidiño* as súas diferenzas e as lexítimas tácticas políticas de cada un deles. Terán que facer da xenerosidade, virtude, e só así se poderá atopar unha saída para salvagardar a identidade nacional de Galicia cando se están movendo os marcos da Constitución do 78.

Só con xenerosidade e sentidiño BNG, PSdeG e Sumar atoparán como salvagardar a identidade nacional de Galicia

Foto orixinal de Eduardo Parra para “El Progreso de Lugo”

O peto do Santo Antón

Manolo Regal Ledo

CLAMOR POLA PAZ

Desta volta o santo Antón e máis Manolo Regal puxéronse de acordo para elaborar este doloroso clamor pola paz. Andamos ás voltas co Nadal e acaen moito estes berros.

Ai, a PAZ, a PAZ,
ofrecéndose ás caladas para as
nosas vidas revoltas!

Millóns e millóns clamando pola
PAZ,
pero non hai PAZ.

Millóns de linguas, de pensa-
mentos, de corazóns, clamando
pola PAZ,
pero a PAZ non dá chegado.

A PAZ subxace humillada, des-
prezada, violada

baixo as botas obscenas dos in-
tereses económicos,

baixo os soberbios proxectos
xeoestratéxicos,

baixo os intereses ocultos das
empresas armamentísticas,

baixo as fantasías patrioteiras de
pobos en ascenso (ou descenso);

pero tamén
baixo a nosa resignación imper-
turbable,

baixo as nosas comenencias e
oportunismos,

baixo a nosa falla de elemental
solidariedade,

baixo a nosa covardía e silencio-
sa convivencia co poder, cos pode-
res,

baixo o noso egoísmo;
pero tamén
baixo os nosos credos relixiosos
baleiros,

baixo as nosas infinitas verbas
sagradas, rutineiras, espidas,

baixo o noso devoto e pacífico
vivir á sombra do máis forte.

A nosa Deus dicímola Deus de
AMOR,

dicímola Deus da SOLIDA-
RIEIDADE,

dicímola polo mesmo Deus de
PAZ.

Pois logo non está habendo
Deus.

Témola tamén humillada, des-
prezada, violada,

a pesar de tantas pomposas li-
turxias civís e relixiosas.

Soamente hai Deus,
soamente te hai, Deus, a corpo
enteiro, a berro cheo,

no clamor ensanguentado de todas as víti-
mas,

nas bágoas feridas de todas as nais/pais cho-
rando os seus fillos/as,

nos corpos esnaquizados de todas as criatu-
ras

que bateron coa morte violenta nada máis
estrear a vida

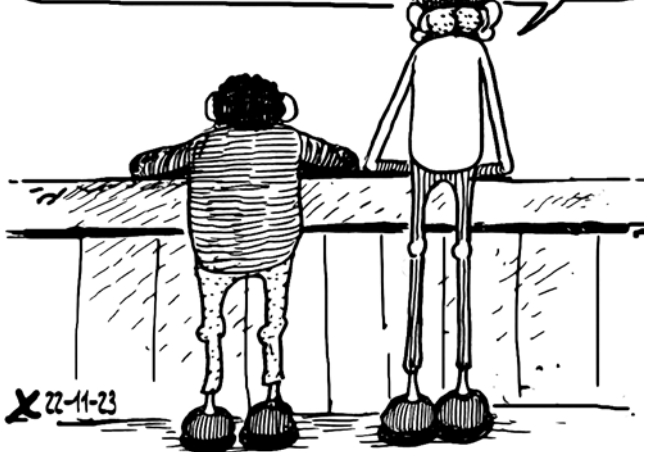
e nos ollos todos que á súa sombra choran
pola PAZ.

Soamente nos quedan eles,
soamente nos quedas ti.

Ai a PAZ, a PAZ,
ofrecéndose ás caladas para as nosas vidas
revoltas!

O CARRABOXO por KOBE LOIS

HAÍ RETRASOS ENORMES NOS TRENS DA GALIZA
E HAÍ RETRASOS ENORMES EN TRAER OS QUE FALTAN

CRES QUE A RESPONSA DE ISRAEL É
PROPORCIONAL? SI, POR AÍ UNHA
PROPORCIÓN DE 10 A 1!

O peto común

Josecho de la Torre Culler

Infancia e Nadal

IRMA

Todos sabemos que o Nadal é, ou debería ser, un tempo especial para todas as neniñas e neníños do mundo. Ademais de festexar o nacemento do Neno, é tamén tempo de vacacións, de agasallos, de verse coa familia..., todo baixo unha atmosfera máxica, ás veces desmesurada, que envolve cada un dos seus soños... En cada lugar, á súa maneira.

No medio de tantos conflitos mundiais, sóñase un Nadal de PAZ para todos e todas. Sóñase que por unha vez cesen todas as guerras e poidamos escoitar a voz dos cativos en cada praza ou en cada parque do mundo. Escolitala, sobre todo, naqueles espazos nos que durante décadas soamente soou o estrondo das bombas.

Cando se aveciñan estas festas tan fermosas para a cativada, penso que precisamos gobernos que gobernen para a infancia, que cada decisión que se tome sexa tendoos en conta e protexéndoos, lonxe de conflitos e coas necesidades básicas cubertas. Precisamos tamén sociedades implicadas na educación e adultos que escoiten e lle dediquen tempo. Precisan que lle deixemos un mundo mellor ca o actual. Ao fin, precisan ser felices.

Queda como reflexión unha frase de María Montessori: “Se existe para a humanidade unha esperanza de salvación e axuda, esta non poderá vir máis ca do neno porque nel constrúese o home”

BO NADAL!

Rumores de esperanza

Xan Guillén Vázquez

Cassandra era unha muller fermosísima que seduciou ao mesmo deus Apolo. Este regaloulle o don da predición, pero cando a muller rexeitou ao deus, el castigouna coa maldición de que ninguén crería as súas predicións. Así, foi unha das que advertiu os troianos do cabalo que lles regalaran os gregos, pero como a maldición facía efecto, non lle fixeron caso e pasou o que pasou.

Cassandra é o nome dun proxecto de cribado e detección do cancro de pulmón, que é dos máis letais na actualidade. Moita xente falece por mor desta enfermidade porque as deteccións son tardías e cando se tenta facer algo, xa é tarde. Grazas ao avance científico que supón Cassandra, vaise detectar axiña o cancro de pulmón. Neste senso, Cassandra espantou a maldición divina e agora xa lle poderemos facer caso.

De todos os xeitos, en parte seguimos a ser desconfiados das predicións que se fan. Segue a haber xente que continúa fumando, a pesar das advertencias que non teñen que ver coa mitoloxía, senón coa ciencia. Ás veces somos coma os troianos testáns.

IRMÃS NA FALA é unha serie web producida pola RAG, co apoio do Concello da Coruña, na que se recollen as biografías de Micaela Chao Maciñeira (a pioneira), da modista María Miramontes, da mestra Elvira Bao, de Amparo López Jean (presidenta da Agrupación Republicana Feminina da Coruña) e da nadadora Emilia Docet. A Academia procurou, a través deste traballo, virar a perspectiva da xénese do galeguismo e do nacionalismo dende as vidas destas cinco mulleres que destacaron en distintos eidos sociais.

A historia da familia Baraka, contada en *O azul entre o ceo e a auga*, de **SUSAN ABULHAWA**, chéganos en galego da man de Rocío Viéitez Ferro (Ed. Laiovento). Diversas xeracións de mulleres amósannos a realidade da vida na franxa de Gaza. Tolas, valentes, desleigadas..., todas elas contando unha historia de resiliencia fronte a condicións adversas, a través da fortaleza das matriarcas.

VIGGO MORTENSEN,

coñecido actor estadounidense, dedícase tamén á fotografía, á música, á dirección e produción de cinema e música e á escritura. Esa faceta de escritor foi a que o levou a participar na Coruña, dentro do ciclo de Poetas di(n)versos, de Yolanda Castaño, coa lectura en galego de poemas de seu. Acompañouno o poeta ceense **XOSÉ IGLESIAS**, mariñeiro e capitán de barco, autor de varios poemarios e dun álbum ilustrado.

A Asociación de Pacientes e Usuarios do CHUS presentou un recurso contencioso-administrativo fronte ao Sergas por vulneración dos dereitos fundamentais, ao eludir este o seu deber de transparencia. O Sergas négase a facer pública toda a información sobre as **LISTAS DE ESPERA** de 2021 e 2022 e só facilita as de carácter estrutural, pero non as non estruturais, é dicir, as das persoas pendentes de atención porque non se poden programar intervencións ou as que son derivadas a outros centros do propio Sergas ou aos centros concertados.

O pasado 18 de novembro, na Eira da Xoana rendeuse homenaxe a **Xulio Montero Álvarez**, crego obreiro sindicalista. A fundación quere recoñecer o labor das persoas crentes que serviran e serven o pobo dende unha perspectiva galega, progresista e respectuosa co medio. Na homenaxe houbo un xantar de convivio, descubriuse unha placa conmemorativa e houbo intervencións sobre o homenaxeado.

O CENTRO DE ATENCIÓN SOCIAL DE BELVÍS de Santiago terá capacidade para acoller ata 14 persoas sen teito durante períodos de tempo de entre 18 e 24 meses. Na base desta proposta está o modelo “Housing first”, que lles deu a volta ás intervencións realizadas ata entón con persoas sen fogar. Aquí, o que primeiro se pon á disposición da persoa senfogar, dentro dun proxecto de intervención persoal, é a vivenda. O modelo ten unha porcentaxe de éxito superior ao 90 % en España e en Europa.

Un dos lugares para consultar nomes de persoa en galego (antropónimos) é a páxina web da RAG, onde se recollen máis de 1500 deles na **“GUÍA DE NOMES GALEGOS”**. Ofrece, así mesmo, a súa correspondencia noutras linguas e a historia ou lenda que os acompaña. A guía inclúe formas tradicionais, nomes de lugar, nomes comúns e hipocorísticos. Como curiosidade, tamén permite coñecer cales foron os máis buscados na última semana e no último mes.

No pasado mes de novembro finou o académico, filósofo, historiador e teólogo **ENRIQUE DUSSEL**. Foi un dos fundadores da filosofía da liberación e contribuíu tamén ao nacemento da Teoloxía da Liberación. Considérase un dos grandes pensadores filosóficos americanos, cunha obra que se cualifica como base dunha filosofía comprometida. Crítico da modernidade, o eurocentrismo e o occidentalismo, defendeu o chamado “xiro descolonizador” ou “decolonial”.

O vento non ten cancelas

De forma paralela ao Sínodo celebrado en Roma o pasado outubro –e que versaba sobre a propia sinodialidade como “sistema” ou estratexia de funcionamento que propón Francisco, coma “un camiño aberto e participativo” para a enteira Igrexa–, celebrouse un sínodo alternativo, fóra da oficialidade, con voces diversas, con acentos e discursos alternativos. Conversamos con Christina Moreira, participante activa neste evento.

Disque se lle chamou “Sínodo na Sombra”, e a cousa, dita así, pode soar, de entrada, algo sombriza...

Efectivamente, deu moito que falar o apelativo. Houbo quen opinou que, de feito, nós estabamos expostas á luz; á luz do sol que quentaba ben eses días, expostas tamén á luz mediática e a toda persoa que quixese achegarse ás actividades e participar, ou mirar. Pola banda da oficialidade, nas sesións do sínodo foi imposto o segredo para os temas, os debates e os votos, conforme coa vontade do papa, para garantir a seguridade dos debates. De xeito que só soubemos o que se autorizou, en especial as sínteses finais.

Como se organiza, como funciona algo así?

Xuntámonos, de feito, en múltiples e moi diversos sínodos pequenos, seguindo o que nos dicía Joan Chittister¹, que afirmou a necesidade, na súa inesquecible conferencia², de pór en marcha e manter no tempo a sinodialidade como un xeito para toda a Igrexa, de escoitar as voces e a inspiración de

todas as persoas e grupos, a todas as escalas.

Houbo parladoiros como o de Women Council ou Consello das Mulleres³ (no que participa a *Revuelta en la Iglesia de España* e a Revolta en Galicia), no que contamos coa presenza de tres mulleres participantes no Sínodo, diante das que estivemos traballando en grupos, dando os nosos puntos de vista e achegando ideas, esperando que as repercutisen nos debates do Sínodo oficial. Tamén puidemos escolitalas a elas contando o que traían dos seus países (Suíza, Iraq, India).

A nosa asociación de presbíteras católicas (ARCWP)⁴ estivo presente en todos os actos e participou coa súa propia xornada de portas abertas con faladoiros e unha celebración, compartida co Women Council.

deixounos un
sabor a liberdade,
a palabra sen
censura, un lugar
onde cadaquén
ten o seu sitio,
seguro e protexido

Tivemos unha velada de oración para comezar, o 3 de outubro, faladoiros participativos, manifestacións polas rúas de Roma e o despregamento dunha xigantesca bandeira morada que dicía “Ordain Women” (“Ordene as mulleres”). E rematamos cun

1 - Monxa bieita estadounidense, xornalista -mantén unha columna no dixital National Catholic Reporter-, é autora de máis de 35 libros en temas nos que é referente internacional, tales como a muller e a Igrexa católica, a opción polos pobres, xustiza, espiritualidade e teoloxía actual.

2 - <https://spiritunbounded.org/event>

3 - <https://alandar.org/el-sinodo/ecclesia-por-la-igualdad-el-sinodo-de-las-mujeres/>

4 - <https://arcwp.org/about-us/> <https://arcwp.org/women-priests-in-rome/#more-6200>

foro de preguntas abertas con Joan Chittister e Mary Mc Aleese⁵, despois de escoitar 115 relatorios durante 6 días en Roma e Brístol, con retransmisión por videoconferencia, onde poucos temas quedarían por tocar: ecoloxía (L. Boff), LGBTQ+, Somos Igrexa, teoloxía feminista, dereitos reprodutivos, iguais de todo tipo etc. Recomendo consultar a páxina para facerse unha idea da diversidade, a fondura e a seriedade das exposicións e, o que máis me impactou, a calidade e o respecto entre as diversas persoas que representabamos temáticas diferentes. Como todos eses grupos e persoas conxeniaron en apertura, acollida e ambiente alegre e gozoso, deixounos un sabor especial a liberdade absoluta, a palabra sen censura, o sabor dun lugar posible, onde cadaquén ten o seu sitio, seguro e protexido, demostrando que unha igrexa así non só é posible, senón que é necesaria e que, de feito, xa a estamos a facer.

Mesmo contastes coa presenza dalgún bispo... Certo?

Pois si, alí no medio de nós, sen fallar a un só dos relatorios estivo o bispo emérito de Saltillo, Raúl Vera, asistido do seu colaborador, que lle traduciu en simultánea a totalidade do que alí se dixo. E saliento isto porque se prestou a dialogar, a escoitar e diría que a empatizar con calquera que se presentase. Victorino fíxolle unha preciosa entrevista a el e aos seus colaboradores⁶. Pois iso, que tamén os representantes da estrutura “clerical” son benvidos aos debates, nos sinodios e nos sinodazos. Mesmo diría que son imprescindibles. Ou avanzamos todos e todas ou non avanza ninguén. Por certo, o lema da asociación de presbíteros é, de feito, *todas son benvidas*

(“All are welcome”). A acollida incondicional tamén chamada inclusividade radical, e a apertura absoluta son condición indispensable, se queremos que algo cambie..., se é que aínda estamos a tempo.

Que se pretendía con ese “álter Sínodo”? Unha voz distinta á proposta de Francisco? Quizais a dunha disidencia parcial e complementaria? Dunha chamada de atención crítica, pero “constructiva”?

Ese facer comunidade diversa, entre outras cousas, pola multiplicidade de procedencias e linguas alí presentes, e facela performativa, non só como figura mística ou entelequia de libro de teoloxía, foi fundamental para sentar un precedente: nós somos Igrexa e calquera cousa que se afirme nas sínteses que se agardan o ano vindeiro terá, para moita xente, menos valía do que alí se dixo e viviu.

Coido que marchamos empoderadas, no colectivo e no individual,

sen fallar a ningún relatorio, estivo o bispo emérito de Saltillo, Raúl Vera, dialogando, escoitando, empatizando

O sínodo paralelo buscaba, ao meu entender, crear un espazo non institucional de palabra libre e con autoidade, procedente da base. Deixou claro que o Espírito Santo *unbounded* (sen ataduras) non entende de barreiras e estruturas, que a prole de Deus ten ben repartida a súa ración de luz, entendemento, capacidade de don e compromiso, intelixencia e, engadiría, simpatía, solidariedade. Fomos quen de sentírmolos convocados e capaces de escoitar a quen non pensaba exactamente coma nós e de dialogar, orar xuntas e mirar cara a adiante.

sentíndonos capaces de discursos inspirados e cabais e, por riba de todo, cargadas de enerxía creadora, de sinceridade, capaces de levar adiante os milleiros de proxectos vitais, sociais e eclesiais que alí se barallaron e capaces de facelo sen medo.

A convocatoria nace dunha organización transnacional, *Spirit unbounded*, -que literalmente sería O Espírito ceibe- e o lema da convocatoria “Unha Igrexa católica emerxente”. Cales son as ataduras do Espírito nas que se quixo poñer o foco?

5 - Expresidenta da república de Irlanda entre 1997 e 2011, co apoio do Fianna Fáil e o Sinn Féin

6 - https://www.religiondigital.org/armonia_en_la_diversidad/Entrevista-Raul-Vera-Saltillo-Roma-ordenacion-sacerdotal_7_2609809012.html

Nos diversos espazos deste sínodo tocáronse case todos os temas, tamén os que molestan e os que doen ou proen noutras esferas: a igualdade radical de todas e todos (facéndolle eco, se cadra, ao berro de Francisco “Todos, todos, todos”, que algunhas berramos en feminino diante do castelo Sant Angello, xunto con “Resistir ao patriarcado é obedecer a Deus” ou “Todas as vocacións son valiosas”, “Deixa que a súa voz -a voz dela- se escoite” (Let her voice carry), implicando nesta igualdade todas as realidades humanas, incluíndo as mulleres católicas que abortan, as parellas non heteronormativas que se queren e teñen dereito a ser bendicidas, as que fracasaron e volven a amar e a terra que nos berra porque xa non nos atura... Aínda así, e por riba da dor e o sufrimento que se agochan nesas realidades para moitas persoas, queda quen se preocupa pola supervivencia da grande Igrexa, como casa común, como lugar onde estamos a pelexar porque os nosos sitios nese espazo sexan sagrados. Para todas ou para ninguén.

A transcendencia destes encontros, amplamente espallados nos medios, fainos pensar que esa incrible capacidade de difusión de palabra en liberdade que facilitan os medios e redes sociais mesmo pode ser providencial e que a mesma Ruah é quen de empregalos. Pode ser que a profecía estea a vivir a súa idade de ouro...

O ano que vén, na continuación do Sínodo, agardamos volver a Roma e que veña moita máis xente. Tamén se agardan iniciativas máis contundentes, xa que moita xente ficou desencantada e convencida de que unha estrutura coma a romana non regala avances, mais que non lle queda outra e que o camiño é avanzar nós mesmas mostrando dignidade, sen agardar permisos “paternos” nin “maternos”.

Unha das crónicas de Vitorino Pérez para RD que citabas facía referencia á achega de Joan Chittister, sempre incisiva e precisa, cando indicaba: “Os retos fundamentais da sociedade de hoxe en día son a humanización dos dereitos humanos e a cristianización da Igrexa... porque a Igrexa está fallando gravemente a quen non

debería fallar: aos nenos, ás mulleres, ás minorías...”. Tratouse o asunto que máis descrédito lle trouxo á Igrexa na época actual, o dos abusos sexuais?

Tratouse e foi mesmo un dos temas recorrentes, abordado en múltiples relatorios como axial, xa que a extrema gravidade dos abusos, a menores e maiores, ten a súa causa, segundo varios analistas, na teoloxía do sacerdocio e a imaxe mítica do cura, promovida, entre outros, polo papa Xoan Pablo II. O Dr Tom Doyle⁷, entre outros, apunta a esa causa.

As chamadas minorías son, de feito, maioría. Só as mulleres somos o continxente de maior presenza no que se refire a práctica relixiosa. Se lle sumamos os colectivos LGBTIQ+, onde hai un continxente importante de xente, moitas veces vítima de mal trato e abuso, e os nenos masculinos, non é esaxerado concluír que a institución, o seu núcleo masculino heterosexual

a acollida
incondicional, a
apertura absoluta,
é condición
indispensable se
queremos que algo
cambie

colocado no poder -espiritual, burocrático, intelectual, político e económico- pode crese con dereito a dispor de quen está por debaixo. Casualmente sofren máis as persoas preferidas de Xesús de Nazaret, que está a ser traizoado unha e outra vez con todas as consecuencias que a historia nos revela.

7 - <https://www.thetablet.co.uk/news/17759/delegates-at-spirit-unbounded-address-issues-facing-the-church>

Ler para camiñar

Juan Antonio Pinto Antón

As malas mulleres

IRIA

Marilar Alexandre é poeta, tradutora, narradora, profesora. E desde 2017, académica da lingua. Así que escribe ben e domina moitos rexistros da escritura.

Non estraña que premios prestixiosos anoten o seu nome. Así, *Teoría do caos*, Xerais de Novela en 2001. O poemario *Mudanzas*, Caixanova de Poesía en 2006. Con *As malas mulleres* conseguiu o Blanco Amor de novela e, ao fin, o Premio Nacional de Narrativa en 2022, «Pola orixinal estrutura híbrida, que a converte nunha singular novela histórica sobre a situación carceraria das mulleres no século XIX, cun admirable dominio do diálogo e da linguaxe», din os entendidos do xurado.

E si, fálase de “malas mulleres”, que entran na historia coas súas historias miúdas de perdedoras. Por naceren pobres. Por non seren donas do corpo. Por teren a mala sorte de se cruzaren con depredadores sexuais aos que ninguén chamaba “malos homes”.

Inquietantes mulleres serían aquela Concepción Arenal, visitadora de prisións. E Juana Vega, activista liberal. E outras ‘conspiradoras’, empeñadas en ensinarlles a ler ás presas, xusto cando toda forma de participación activa na política era impensable para mulleres condenadas á invisibilidade.

Chama a atención que se vetase o acceso á cultura, ao coñecemento, aos libros á metade da poboación, a feminina, no contexto de Rexistemento galego. Fálase dunha época onde as mulleres, e a xente pobre, tiñan prohibido alfabetizarse. Cunha inmensa maioría da poboación condenada á escuridade. Onde a cultura estaba nas mans dun minoritario club de exquisitos.

A novela conta as historias destas mulleres. Inclúe feitos e documentos históricos que aportan verosimilitude. E coros, como nas traxedias gregas, con elementos de poesía popular, de

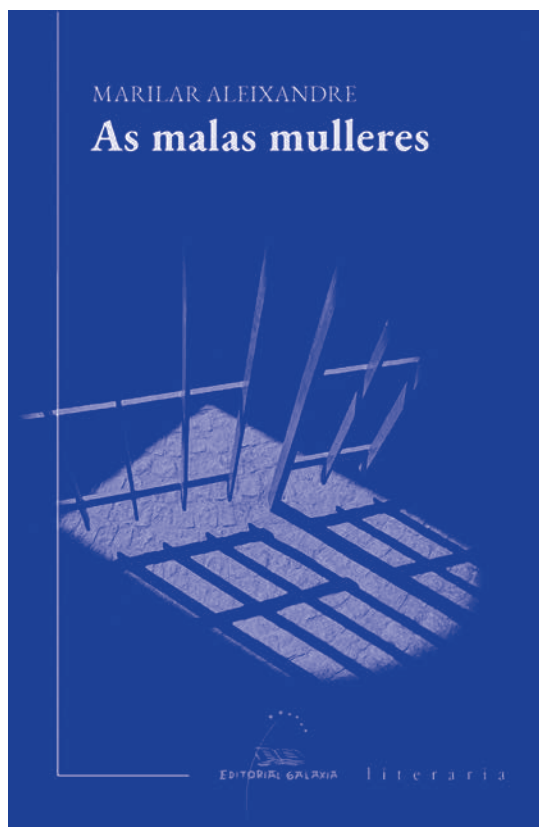
cultura oral, de Rosalía. Voces de mulleres cheas de dor e lamentos, bágoas e resentimento.

No rueiro galego permanecen nomes como Arenal, Juana de Vega, Galeras. Para que non perdamos memoria da poderosa personalidade de Concepción Arenal. De mulleres que reclaman un posto na historia. De Galeras, nome inquietante para os cárceres de mulleres ‘perdidas’ que hai que sacar das rúas, donas de pecados de femias, corpos que tentaban a abusadores que xamais pagaban por eles.

As malas mulleres éche un libro conmovedor. Como morden aínda os fríos, maltratos, sucidade, mala alimentación, piollos, hacinamento de 300 mulleres en espazo tan reducido. Tamén un libro de esperanza na dignificación das persoas. No papel liberador dos libros para mellorar a vida e dar esperanza ás desesperadas. Esperanza na capacidade de resiliencia e emancipación de mulleres condenadas á intemperie da derrota.

E fe nas linguas que resisten. O euskera, galego e catalán son membros da familia e activos poderosos da historia, da cultura, da vida cotiá das persoas que viven e falan para entenderse con lazos de quentura.

As malas mulleres, novela admirable, digna de ser lida. De Marilar Alexandre.

Daniel Barenboim¹

A xeito de conto de Nadal “Se negamos a humanidade dos demais, estaremos perdidos”²

©Foto: Fonte: <https://www.facebook.com/BarenboimSaid/>

Os recentes acontecementos en Israel e Gaza conmocionáronnos profundamente a todos. Non hai xustificación para os bárbaros actos terroristas de Hamás contra civís, incluídos nenos e bebés. Debemos recoñecer este feito e facer unha pausa. Pero o seguinte paso é, por suposto, a pregunta: E agora que? Rendémonos diante desta terrible violencia e deixamos “morrer” a nosa procura da paz ou seguimos insistindo en que debe e pode haber paz? Estou convencido de que temos que continuar e de que debemos ter presente o contexto máis amplo do conflito. Os nosos músicos do West-Eastern Divan, os nosos alumnos da Academia Barenboim-Said³, case todos están directamente afectados. Moitos dos músicos viven na rexión e os demais

támén teñen moitos vínculos coa súa terra natal. Isto reforza a miña convicción de que só pode haber unha solución a este conflito: sobre a base do humanismo, a xustiza e a igualdade e sen forza armada nin ocupación.

A nosa mensaxe de paz debe ser máis forte ca nunca. O maior perigo

**Os israelís terán
seguridade cando
os palestinos
poidan sentir
esperanza, é dicir,
xustiza**

é que todas as persoas que tan ardentemente desexan a paz se vexan afogadas polos extremistas e a violencia. Pero calquera análise, calquera ecuación moral que poidamos elaborar, debe ter como base este entendemento básico: hai persoas en ambos os bandos. A humanidade é universal e o recoñecemento desta verdade por ambas as partes é o único camiño. O sufrimento de persoas inocentes en ambos os bandos é absolutamente insuportable.

As imaxes dos devastadores atentados terroristas de Hamás rompeunos o corazón. A nosa reacción demostra claramente: a vontade de empatizar, a disposición a empatizar coa situación dos demais é esencial. Por suposto, e especialmente agora, tamén hai que

1 - Director de orquestra e pianista arxentino-israelí (tamén con nacionalidade palestina e española).

2 - Extracto do artigo publicado en *El País* o 14 de outubro de 2023. Nese momento, Israel comezaba a represalia e daba un ultimato para a evacuación de máis dun millón de persoas civís -a maioría, menores, vellos e discapacitados-, para evacuar o norte de Gaza en dous días.

3 - Vinculada á *West-Eastern Divan Orchestra*, que é un proxecto ideado por **Daniel Barenboim** e o filósofo e activista palestino **Edward Said** en 1999, para reunir, con espírito de concordia, novos talentos musicais palestinos, árabes e israelís, así como un foro para o diálogo e a reflexión sobre o conflito israelí-palestino. Este proxecto naceu co propósito de combinar o estudo e o desenvolvemento musical con compartir o coñecemento e a comprensión entre culturas que foron tradicionalmente rivais.

©Foto: Fonte: <https://www.euronews.com/2023/10/14/israel-hamas-war-israeli-raids-begin-in-north-gaza-and-palestinians-continue-to-flee>

darlles cabida aos medos, á desesperación e á ira, pero no momento no que isto nos leve a negar a humanidade dos demais, estaremos perdidos. Cada persoa pode cambiar as cousas e marcar a diferenza. Así é como cambiamos a pequena escala. A grande escala, depende da política.

Debemos ofrecer outras perspectivas a quen se sente atraído polo extremismo. Á fin e ao cabo, na súa maioría son persoas completamente carentes de perspectiva e desesperadas que se entregan a ideoloxías asasinas ou extremistas e atopan alí un fogar. A educación e a información son igualmente esenciais porque hai moitas posturas baseadas nunha desinformación absoluta.

Para reiteralo con toda claridade: o conflito palestino-israelí non é un conflito político entre dous Estados polas fronteiras, a auga, o petróleo ou outros recursos. É un conflito profundamente humano entre dous pobos que coñeceron o sufrimento e a persecución.

A persecución do pobo xudeu durante 20 séculos culminou na ideoloxía nazi, que asasinou a seis millóns de xudeus. O pobo xudeu acariñaba un soño: unha terra propia, unha patria

para todos os xudeus no que hoxe é Palestina. Pero deste soño derivábase un suposto profundamente problemático, fundamentalmente falso: unha terra sen pobo para un pobo sen terra. En realidade, a poboación xudía de Palestina durante a Primeira Guerra Mundial era só do 9 %. Polo tanto, o 91 % da poboación non era xudía, senón palestina, arraigada durante séculos. O país dificilmente podía cuali-

A única saída do conflito será sen forza armada nin ocupación. A nosa mensaxe de paz debe ser máis forte ca nunca

ficarse de “terra sen pobo” e a poboación palestina non vía razón ningunha para renunciar á súa propia terra.

O conflito era, pois, inevitable, e desde o seu inicio as fronteiras non fixeron senón endurecerse aínda máis ao longo de xeracións. Estou convencido:

os israelís terán seguridade cando os palestinos poidan sentir esperanza, é dicir, xustiza. Ambas as partes deben recoñecer os seus inimigos como seres humanos e tentar empatizar co seu punto de vista, a súa dor e a súa angustia. Os israelís deben aceptar que a ocupación de Palestina é incompatible con isto.

Para a miña comprensión deste conflito de máis de 70 anos, a miña amizade con Edward Said é a experiencia chave. Atopamos o un no outro unha contraparte que pode levarnos máis lonxe, axudarnos a ver o suposto outro con máis claridade e a comprendelo mellor. Recoñecémonos e atopámonos na nosa humanidade común. Pode parecer pouca cousa, pero o mero feito de que músicos árabes e israelís compartan podio en cada concerto e fagan música xuntos ten un valor inmenso para nós. Empezamos e rematamos todas as discusións, por controvertidas que sexan, co entendemento fundamental de que todos somos seres humanos iguais, que merecemos a paz, a liberdade e a felicidade. Isto pode soar inxenuo, pero non o é: porque é esta comprensión a que parece estar completamente perdida no conflito de ambos os bandos hoxe en día.

Pingas de orballo

Baldomero Iglesias Dobarrio (Mero)

Xaquín de Roca, en pé de loita

O máis importante das persoas – penso eu– é a súa compañía, o camiñar conxunto levando o tempo entre medias de enormes satisfaccións, o apoio diante dos medos que todos

temos, das soidades que só se resolven ao ir, indo, ollando e mirándonos, observando o mecanismo das palabras e con elas esa actitude dos riscos psicolóxicos, mentres intuimos o que nos move, o que nos para, o que nos obriga a pensar, o que nos fai camiñar de novo.

Nace así aquela ansia que anova azos de esperanza para erguer unha vez máis, para seguir en pé de dig-

nidade sendo á vez humanos e, por tanto, tan limitados e imperfectos. Pero sabémolo, e o feito de sabernos xuntos é fundamental para non caer repetidamente. Sucede como cando na tripulación dun barco miúdo ve-

mos que nos obrigan a compartir un espazo pequeno e a ir xuntos cara a unha causa común. Tamén pode ser que sexamos náufragos na mesma illa, perdedores de case todas as batallas, mais donos da razón que nos sustenta aínda no medio do longo mar. Mar no que tamén atopamos moitas máis persoas náufragas con quen compartir aquilo que di para compracernos que o sol sae para todos. Sucede no traballo lento dos aconteceres, os máis sinxelos e ignorados, aqueles que van facendo, pouco a pouco, a monótona cotián-idade da resistencia á rutina, ao desespero, sen se deixar levar do silencio ou resignación.

O máis importante das persoas é ese pouso de sosego e certeza que producen, a teimuda insistencia de compartir, de sabernos por eles arroupados, sabidos na man amiga, desprendida e disposta sempre a asistir, sentíndonos comunidade. Espazo e tempo e outras dimensións non controladas que se evidencian nos seres vivos, difusas

Xaquín é
competente e
firme, decidido
e valente,
compañeiro
veraz do
camiño

O feito de sabernos xuntos é fundamental para non caer repetidamente

e ás veces difíciles de precisar, case imposibles de definir, son as que nos xuntan. Chámanlle enerxías do casual, do enxeño, do compartido humor, da conexión, da fidelidade á causa, da coherencia, do cumprimentado carácter, das esencia, da disposición, da resolta convicción. Van nos eidos do espírito, das néboas da alma, dos estremecidos afectos, da obrigada loita, do destino feliz que procuramos e que nos leva polo mesmo traxecto, ao mesmo paso, de vagar pero sen parar, tras do horizonte soñado, de chegar a nós e recoñecernos en nós mesmos. No entreacto vital da existencia, que por veces semella comedia e outras moitas, por desgraza, traxedia. Debúllanse así as follas dun almanaque imaxinario que nos leva, por momentos, á paisaxe desta xeografía persoal que escribe os nosos días. E cando cadran as datas, os traxectos, os soños á par doutras persoas, como neste caso con Xaquín, sucede o encontro gratificante. É cando esa compañía reconforta e produce o sorrir espontáneo, o contento que fai

máis doado este camiñar, este seguir, este erguer sen desfalecer.

Podemos dicir que estamos diante dun amigo, dun loitador que aínda albisca, canda nós, un mundo mellor, presentido e posible dentro das tantas dificultades. Ollo, non son moitos os amigos que se atopan por aí e gratifican. Sobran os dedos dunha man para contalos e penéiranse sós, entre as medidas dos tempos. Aparecen sucedáneos en múltiples formas, ben se coñecen. Pero os amigos, ou son de lei ou non son. Son para as boas e, sobre todo, para as que veñen reviradas. Débense ao honor da consideración mutua, sen finximentos nin mentiras, incapaces de traizón, da mentira ou do oportunismo. Non sería amizade, sería un arrimo interesado, algunha comenencia esporádica, unha coincidencia sen máis. Nace así esta expresión pública que eu fago do meu “amigo” Xaquín de Roca, crego que cura, enfermeiro e ganduxador (pespunto previo ao zurcido final) de vidas. É do 37 e

nado en Roca, hoxe Guitiriz. De aí que sexa xa imprescindible do Festival de Pardiñas e da Virxe da Pastoriza no San Alberte, onde ía coas vacas cando era neno. Amigo e admirador da obra de Xosé María Díaz Castro, quen no seu poema “Penélope” cita ...de Parga a Pastoriza, era esa Pastoriza e non outra.

Xaquín é competente e firme, decidido e valente, compañeiro veraz do camiño, amigo dos presos e presas, visitador preocupado da xente dos cárceres, valedor dos sen voz, dos máis abeirados e da nosa cultura e lingua. Sei, non puiden estar con el o día en que lle celebraron a honra, alá nos arredores de Ferrol, con outras compañías e peregrinos que, en feliz acontecer do 10 de xuño, lle deron as mostras de afecto, pero sabes da “nosa amizade”, que pode superar a miña obrigada ausencia e nesta estima que che gardo. Apertas fortes e sigue co ánimo loitador, abríndonos novos amenceres, ensinando o camiño.

Alma ou espírito?

Vivimos nunha sociedade que vive moi rápido, onde todo ten que acontecer xa, o inmediato é o futuro e unha nova procura é o noso presente, sen tempo para pensar no pasado. A miúdo damos volta atrás só para ficar na dor e continuar coa xenreira, mais apenas precisamos a xusta para continuar os nosos camiños e non instalarnos na mágoa que de vagar nos leva a perder as nosas almas.

Gosto moito de que me conten anacos da orixe da nosa historia. Os celtas, os nosos devanceiros, deixáronnos moitos sinais sobre os espíritos que ligan pola terra e non son quen de ir cara á luz, ese lugar onde hai paz e tranquilidade e abunda a felicidade sinxela.

Ao igual ca na terra da fraternidade compartimos crenzas, as enerxías moven o mundo en todos os sentidos. Na terra, facendo ricos a uns poucos e empobrecendo a moitos; nos outros planos, non hai custo material, pero si mental.

Os castros, os altares, as deusas da fertilidade, da terra, do sol, as guías, os descarnados, o acento, o folclore e centos de cousas que seguro esquezos... Moitas destas, chamémoslles tradicións ou asentamentos involuntarios, calaron a través dos séculos ata chegar ás nosas vidas actuais, seguramente sen sermos conscientes da procedencia das nosas actuacións. Reflexionemos en voz baixa ou mostrémonos altofalantes da historia da Galiza, que vive chea de mesturas de nacións e da que hoxe amosamos a parte mística, espiritual e das almas. Das que xa falaba con moito atino a inigualable Rosalía de Castro nos seus versos de “Lúa descolorida”:

Mais non lle contes nada,
descolorida lúa,
pois nin neste nin noutros
mundos teréi fortuna.
Se sabes onde a morte
ten a morada escura,
dille que corpo e alma xuntamente
me leve adonde non recorden nunca,
nin no mundo en que estáo nin nas alturas.

Jessica Souto Loira

**Algo se move
ao noso arredor,
chamémolo polo
nome que mellor
se acerque aos
nosos corpos.**

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981
Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.
Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedrón, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Baliñas Vidal.
Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.
Recepción de artigos e colaboracións en: asociacionirimia@gmail.com

Subscripcións: Apdo. 296 – 15704 Santiago de Compostela.
Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal
Ordinaria: 35 Euros, de Apoio: 50 Euros. Cota de socio: 3 Euros.
Para asuntos da asociación non relacionados coa revista: irimia@irimia.gal
Conta: Fiare Banca Etica
ES10 1550 0001 2500 0078 9628
Depósito Legal: C-1417-81
Tirada: 650 exemplares
Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)
ISSN: 2172-9182
Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas
Distribúe: IMPACTA
Edición electrónica: <http://irimia.gal>
Feito en papel reciclado

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Non ten perdón de Deus

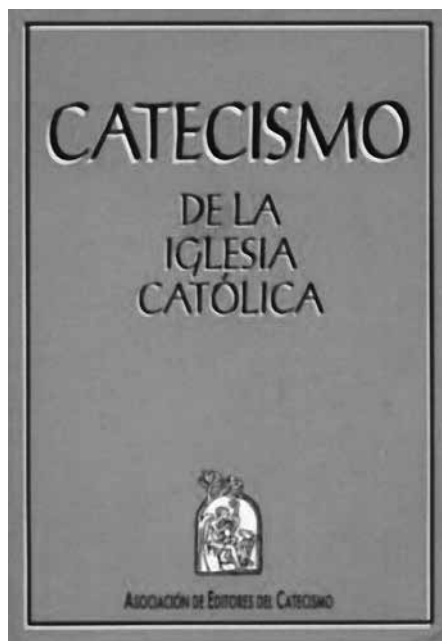
Perdoade, de entrada, dúas cousas: o titular e mais que hoxe non traíamos aquí a Boa Nova, senón o catecismo da Igrexa. Sobre a primeira frase, non é o que a min me ensinaron, mais é a expresión apropiada para transmitir a estupefacción de moitas persoas, cando escoitaron a reacción da xerarquía católica española ao informe do Defensor do Pobo sobre os abusos cometidos na igrexa española.

Perdoar e pedir perdón doe

Detrás dun pecado, dun delito, dunha ofensa, hai unha vítima e un vitimario. Está, por suposto, un gran dano que xera moita dor. Para as vítimas, perdoar é o máis difícil, o máis doloroso. Non vai desaparecer o dano que se lles causou, non vai ter a vida de antes, mais as feridas de corazón só se van curar se perdoan, e isto é tan difícil, tan doloroso, que precisa tempo e acompañamento. Pedir perdón tamén doe. Para nada o poñemos ao nivel da dor da vítima, mais recoñecer que actuaches mal, que causaches un mal noutra/s persoa/s e comprometerse nun radical cambio é doloroso, e por iso é tan difícil facelo, ou se queda nunha declaración coa boca pequena que non satisfai nin as vítimas e que amosa que non temos conciencia do dano que causamos.

Pecado, culpa e arrepentimento

A Igrexa non é a vítima. Non sei se o bispado español é consciente do insultante ou ofensivo que pode resultar para as vítimas e o conxunto da sociedade falar dos datos do Informe e incidir en que se esaxeran. De verdade? Ir de vítimas? A propia Igrexa fálanos de que a falta de arrepentimento manténnos sometidos ao pecado, estancados, sen progreso e felicidade. Sen un verdadeiro e profundo arrepentimento non ha liberación. Non é o Defensor do Pobo quen chama ao arrepentimento, nin tan sequera Xoán Bautista. A xerarquía non leu, interpretouno como quixo, o seu propio catecismo (Cat, IV, 1430): “Xesús chama a unha conversión interior (...). Impulsa a

expresión desta actividade por medio de signos visibles, xestos e obras de penitencia” “A conversión realízase na vida cotiá con xestos de reconciliación: Defensa da xustiza e do dereito, recoñecemento das nosas faltas ante os irmáns...” (Cat IV, 1435). E continúa indicando tamén que por simple xustiza hai que satisfacer a vítima, facer todo o posible por reparar o pecado. Non abonda ser absoltos, “débase satisfacer de maneira apropiada ou expiar os seus pecados” (Cat IV, 1459). Lémbrannos, que este arrepentimento precisa a “aceptación paciente da cruz que debemos levar” (1460) e, entre moitas outras cousas, para non estendelo de mais, que é preciso amosar a “dor e aversión respecto dos pecados cometidos e o propósito firme de non volver pecar” (1490).

Até aquí chegamos

Entón que? Cal a postura da xerarquía da igrexa española? Que vai mudar? A palabra arrepentimento vén da palabra *metanoia* (conversión) e, por isto, como o catecismo mostra, non é cuestión de mirar unicamente ao pasado, o pecado cometido, senón mirar ao futuro, concretando en que consiste esa conversión. Non abundan, logo, as xa célebres palabras do rei emérito “Lo siento mucho, me he equivocado, y no volverá a ocurrir”

IRIMA Falando da lingua

Lidia e Valentina

Leite dun e doutro lado da fronteira!

Xa temos aí ás portas o Nadal e o fin do ano e, normalmente, uns días de descanso. E de días de descanso (ou non tanto) imos falar, mais despois de lembrarnos a etimoloxía do termo Nadal. A estas alturas xa ninguén dirá que o galego moderno inventou esta palabra e que “toda a vida” se dixo “Natividade”, pero sempre vén ben deixar algunhas anotacións filolóxicas por se, poñamos por caso, nun xantar familiar atopamos un cuñado –que non le a nosa revista– e saca o tema... Ao que iamos... O “Nadal” galego, forma que coincide co homónimo catalán “Nadal” e que é moi similar ao portugués “Natal” ou ao italiano “Natale”, parece que ten a súa orixe na expresión latina *diem natalem Christi* (é dicir, día do nacemento de Cristo). A forma do castelán vén tamén do latín, pero de “*nativitas*, -ātis” ‘nacemento’. Daquela, orixe diferente, solucións diferentes..., sen máis.

O Nadal (Natal, Natale etc.) representa para unhas persoas unha época moi bonita de luces, panxoliñas e xuntanzas familiares; para outras, unha manifestación consumista (de “consumir”, palabra que vén do latín composta por *con* (todo) e *sumere* (tomar)).

Para outras é a época perfecta para facer unha viaxe máis ou menos longa. Desde visitar unha capital europea, ir esquiar ou marchar ao sol que quente nalgún destino no que haxa praia, ata ir pasar o día aí ao norte de Portugal. E neste destino queríamos nós parar... Imos a Portugal e... que falamos? E que nos falan?

Supoñemos que nos últimos anos oístes falar dun termo que foi aparecendo aos poucos e que non todo o mundo sabe moi ben que significa. Estamos a falar da lusofonía, termo que os portugueses usan para referirse á comunidade de países que teñen como lingua oficial o portugués. Mais

desde Galicia fálase de lusofonía como esa comunidade ampla coa que, desde o galego, nos podemos entender, eses millóns de persoas que falan portugués (nas súas variantes brasileira, angolana, mozambicana, caboverdiana...). A cousa é que hai moita xente que vai a Portugal e, mesmo sendo galegofalantes, usan o castelán para comunicar. Mais tamén pode ser que usen o galego e que lles contesten en castelán (porque perciben antes o acento ca as palabras concretas que usamos, e o noso *sotaque* resúltalles máis semellante ao de Castela ca ao do alén Miño. De feito, en Portugal hai moita xente que descoñece que ao norte do Miño temos unha lingua irmá da súa, cunha porcentaxe moi alta de léxico e de estruturas gramaticais que é coincidente. Haberá que ir informando e formando, e que non teñamos que ver unha persoa galega e unha portuguesa xa non falando castelán, senón mesmo interactuando en inglés..., que de todo hai!

Feliz 2024!!!

